

У випадку формування статутного (складеного) капіталу ТОВ/ТДВ, ПТ, КТ до моменту державної реєстрації юридичної особи (зокрема при первісному створенні, злитті, приєднанні, перетворенні), що є обов'язковим для АТ (ст.5 Закону України «Про акціонерні товариства»), також доцільним є виокремлення самотійного договору про внесення вкладу до господарського товариства, який буде взаємозалежним та взаємообумовленим зі засновницьким договором (для ПТ, КТ) або з договором про створення/заснування товариства (АТ/ТОВ, ТДВ). Конструкція цього договору має змінюватись з огляду на предмет вкладу (наприклад, щодо нерухомого/рухомого майна як негрошового вкладу, то до договору про його внесення може застосовуватись конструкція договору купівлі-продажу, щодо майнових прав інтелектуальної власності – ліцензійного договору, тощо).

Кулик М. М.,

здобувач кафедри цивільного права № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ НА БЕЗДОКУМЕНТАРНІ ЦІННІ ПАПЕРИ

1. Бездокументарні цінні папери, як оборотоздатні об'єкти цивільних прав мають свої особливості, пов'язані з відсутністю певних ознак, які властиві документарним цінним паперам. Зокрема, бездокументарні цінні папери характеризуються відсутністю матеріального носія посвідчених цінним папером майнових прав (сертифіката документа), на який поширюється правовий режим рухомих речей. В зв'язку з цим очевидно є неможливість судового захисту суб'єктивних прав на бездокументарні цінні папери шляхом подачі негаторного або віндикаційного позову. Однак залишається можливість захисту порушених прав інвесторів зобов'язально-правовими засобами захисту, які враховують специфіку їх участі в цивільному обороті, визначену у проспекті емісії бездокументарних

цінних паперів.

2. В залежності від того, які права посвідчують бездокументарні цінні папери, їх я можна поділяти на бездокументарні цінні папери, що посвідчують права вимоги, та є зобов'язальними правами, а також на бездокументарні цінні папери, що посвідчують права участі в корпоративних відносинах, та є корпоративними правами. Наведеної думки дотримувалася й Л. М. Саванець, яка підкреслювала, усі вище перелічені права посвідчені бездокументарними цінними паперами теоретично можна поділити на майнові права, що становлять предмет майнових (економічних) відносин між емітентом та набувачем цінного паперу, та організаційні (немайнові) права, що визначають правомочності їх власника щодо можливості впливу на діяльність їх емітента.

3. Варто погодитись із думкою про те, що права, посвідчені бездокументарними цінними паперами, перебувають у тісному та нерозривному взаємозв'язку із самими бездокументарними цінними паперами, та належать до зобов'язальних та корпоративних прав, причому корпоративні права становлять окрему групу інкорпорованих в бездокументарних цінних паперах суб'єктивних прав з властивою їм сукупністю правомочностей власника та специфікою правового захисту. Права посвідчені такими бездокументарними цінними паперами як акції, інвестиційні сертифікати, сертифікати ФОН, облігації підприємств, державні облігації України, облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання України, ощадні (депозитні) сертифікати, іпотечні облігації та іпотечні сертифікати теоретично можна поділити на майнові права, що встановлюють майнові (економічні) відносини між емітентом та набувачем бездокументарних цінних паперів, та немайнові (організаційні) - визначають правомочності їх власника щодо можливості впливу на діяльність їх емітента. Кожна видова конструкція бездокументарних цінних паперів має властиву їй специфіку реалізації інкорпорованих прав [1, с. 97].

4. Вважаємо за необхідне, враховуючи особливості бездокументарних акцій як корпоративних цінних паперів та специфіку правочинів щодо бездокументарних акцій розглядати способи їх захисту з урахуванням ще одного критерію – розміру

участі та мети, яку переслідує інвестор при акціонерній формі інвестування своїх заощаджень у такі фондові інструменти. Такий критерій був використано при дослідженні проблеми правового забезпечення реалізації інтересів різноманітних груп акціонерів в акціонерних товариствах О. Вінник, яка зазначала, що залежно від розміру участі і цілей, які переслідують інвестори при акціонерній формі інвестування, розрізняють:

дрібних інвесторів - акціонерів, що вклали засоби в декілька акцій одного або різних АТ з метою отримання дивідендів;

портфельних інвесторів - акціонерів, що вклали свої засоби в незначні за об'ємом (від 1 до 5-10 % статутного фонду) пакети акцій декількох (частіше різнопрофільних) акціонерних суспільств з метою отримання дивідендів, страхуючи себе тим самим від значних збитків, які можуть бути заподіяні збоями в роботі одного з таких АТ;

фінансових інвесторів акціонерів, що вклали свої засоби в значні за розміром пакети акцій (від 10 до 40 % статутного фонду) АТ з метою їх перепродажу стратегічним інвесторам в той момент, коли вартість акцій досягне максимального розміру;

стратегічних інвесторів - акціонерів, що вклали свої засоби в придбання контрольного пакету акцій з метою здійснення контролю над АТ і отримання максимального прибутку від діяльності такого підприємства або з метою досягнення іншого соціального ефекту (наприклад, з метою злиття з конкуруючим підприємством і усунення його таким чином як конкурента) [2, с. 7].

5. У юридичній літературі неодноразово зверталася увага на недостатню правову захищеність дрібного акціонера, його фактично безправне положення в суспільстві: він не має реальної можливості впливати на господарську діяльність АТ, брати участь в процесі управління, контролювати його менеджмент і ін. Ситуація ускладнюється тим, що багато акціонерів, будучи одночасно працівниками суспільства, знаходяться залежно від його виконавського органу, який, приймаючи рішення про оплату праці, преміювання, дисциплінарні стягнення, припиненні трудових відносин і маючи в розпорядженні всі ресурси суспільства, отримує додаткові важелі контролю над акціонерами. Враховуючи недавнє «падіння» китайського фондового ринку, більше збитків від цього

понесли дрібні інвестори як споживачів фінансових послуг, які вклали свої заощадження в цінні папери з метою отримання збільшеного прибутку з часу їх придбання.

6. Захист суб'єктивних цивільних прав на акції та облигації, які за чинним законодавством є бездокументарними цінними паперами, забезпечується на рівні приписів Комплексної програми розвитку фінансового сектора України до 2020 року [3]. Її положення перебачають до 31 грудня 2016 року модернізувати чинне законодавство України в частині захисту прав споживачів та інвесторів шляхом: а) запровадження механізму захисту прав міноритарних акціонерів, у тому числі шляхом запровадження механізмів примусового викупу та продажу акцій та інституту Корпоративної угоди (Акціонерного договору); б) запровадження дієвих механізмів позасудового врегулювання спорів між учасниками фінансового сектору та споживачами фінансових послуг; в) створити компенсаційні схеми захисту вкладів інвесторів та інших споживачів небанківських фінансових послуг; г) упровадження процедури захисту прав власників корпоративних боргових цінних паперів та правового врегулювання діалогу між емітентом та інвестором.

7. Враховуючи зазначені напрями розвитку фінансового сектору України, який включає й правовідносини, пов'язані із приватноправовими механізмами набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав дрібних володільців бездокументарних цінних паперів, зазначимо необхідність наукового дослідження наступних проблемних питань:

- правові підстави укладання корпоративних угод (акціонерного договору) з інвесторами як міноритарних акціонерів щодо бездокументарних акцій приватних та публічних акціонерних товариств;
- більш детального правового врегулювання відносин між емітентом та володільцем корпоративних боргових цінних паперів, якими є й облигації підприємств, які теж випускаються як бездокументарні цінні папери з урахуванням їх особливостей як боргових цінних паперів та специфіку їх обігу на фондовому ринку України.

Список використаної літератури

* Саванець Л. М. Природа прав, посвідчених бездокументарними цінними паперами /Л. М. Саванець // Юридичний вісник. – 2012. – № 3. – С. 93–98.

* Винник О. Проблеми правового забезпечення реалізації інтересів різних груп акціонерів в акціонерних обществах / О. Винник // Підприємництво, господарство і право. – 1999. – № 6. – С. 6–8.

* Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс] : затв. постановою Правління нац. банку України від 18.06.2015 р. № 391 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>. (дата звернення: 10.12.2015). – Заголовок з екрана.

Нестеренко К. В.,

здобувач кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету
внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ІМ'Я У АКТАХ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО НАБУТТЯ ТА/АБО ПРИПИНЕННЯ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою, визначаються чинним законодавством України як акти цивільного стану, що започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють можливість фізичної особи бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків (ст. 49 ЦК України). Законом визначено обов'язковість реєстрації народження фізичної особи, її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, смерті, зміни імені тощо. Реєстрація актів цивільного стану безпосередньо пов'язана з правом фізичної особи на ім'я.

Фізична особа здійснює свої права та виконує свої обов'язки під своїм ім'ям. Ім'я це найстаріший спосіб індивідуалізації особи у суспільстві. Цей спосіб впродовж тисячоліть зазнав розвитку та впливу історичних факторів, й у сучасному світі він є прийнятним та зрозумілим, в тому числі на юридичному рівні. Так, ст. 7 Конвенції ООН «Про права дитини» визначає, що дитина від моменту свого народження має право на ім'я. Дане право визнається чинним законодавством України не тільки за дитиною (ст. 146 СК України), а й за будь-якою фізичною особою (ст. 294 ЦК України).